TheMarker

גיליון סוכות יום שישי י"ד בתשרי תשפ"ו 25.9.2026

העדה האמריקאית

מקושרים, עשירים ומחוברים למעגלי ההחלטות הרגישים ביותר. ההשפעה של העולים מארה"ב על ישראל מעולם לא הייתה גדולה כל כך

אוריאל שכטר 8

כך נהפכו העולים מארה"ב לאחת הקבוצות המשפיעות בישראל

זרם לא גדול אבל מתמיד של עולים מארה"ב התגבש לקבוצה שמשפיעה עמוקות על הישראליות. שלוש שנות המלחמה הוכיחו עד כמה

אוריאל שכטר

למעלה מימין ובכיוון השעון: רון דרמר, מיכה גודמן, מייקל אייזנברג, ארתור פינקלשטיין עם שרה ובנימין נתניהו, קרוליין גליק, משה קופל, יחיאל לייטר וג'ון ורייצ'ל גולדברג־פולין. נתניהו הביא איתו מארה"ב את הקשרים, השיטות, המימון והיועצים
צילומים: מארק ישראל סלם, אמיל סלמן, יונית שילר, עמוס בן גרשום/לע"מ, Shaiknecht18 ,J. Scott Applewhite/אי־פי, Kevin Wolf/אי־פי, lev radin/Shutterstock.com

ב-7 באוקטובר, בשעת ערב, צילצל הטלפון המסווג בחדרו של קצין המבצעים של אחד מבסיסי צה"ל בנגב. על הקו — שר בכיר. "יש לך בבסיס קצינה בדרגת סגן בשם שיר?", שאל השר, "אני צריך שתעלה אותה לשיחה איתי מהר, רוצים לדבר איתה מהפנטגון".

קצין המבצעים היה מעט המום. "למה שמישהו בפנטגון ירצה לדבר דווקא עם קצינה צעירה בדרגת סגן?", תהה.

הוא קרא לסגן שיר, והשר חיבר את השיחה דרך טלפון מוצפן לוושינגטון. "מה קורה אצלכם? הבסיס שלכם בסדר? את בסדר?", שאל הקול באנגלית, יועץ בכיר מאוד לפנטגון. "כן", השיבה שיר באנגלית, "השטח פה נוקה ואני בסדר". "יופי", אמר הבכיר, "דאגנו לך מאוד ולא ענית בקבוצה. תשמרי על עצמך".

שיר נולדה בישראל לזוג הורים שעלו מארה"ב. היועץ הבכיר לפנטגון הוא דוד שלה.

שיר לא לבד. כ-600 אלף אזרחים אמריקאים חיים היום בישראל, לפי ההערכות של השגרירות האמריקאית בישראל. רובם הגדול יהודים אמריקאים שעלו לישראל, או ילדיהם שנולדו כאן והוציאו אזרחות אמריקאית. כמו שיר, רבים מהעולים מארה"ב נטמעו היטב בישראל. הם וילדיהם משרתים בצבא, וממלאים שלל תפקידים בחברה הישראלית ובמשק, אבל הם משמרים קשרים משפחתיים וחברתיים, תרבותיים וזהותיים, עם המולדת שעזבו — ואחד עם השני.

ובכל זאת, בניגוד לעליות אחרות בתולדות מדינת ישראל — למשל, העליות מצפון אפריקה או מבריה"מ לשעבר — החברה הישראלית לא מתייחסת אליהם כאל "עדה" או כקבוצה סוציולוגית־פוליטית מובחנת. אבל כשבוחנים את ההשפעה של יוצאי ארה"ב בישראל, לאורך העשורים האחרונים וביתר שאת בשנים האחרונות, מתגלה ההשפעה העצומה שלהם בכלכלה, בהייטק, בפוליטיקה ובמוקדי קבלת ההחלטות.

כל צבעי הקשת הפוליטית

את "העדה האמריקאית" אפשר למצוא על כל צבעי הקשת הפוליטית הישראלית: מאנשי ימין קיצוני כמאיר כהנא והרוצח ברוך גולדשטיין ופעילים מרכזיים בתנועת ההתנחלויות כמרים לוינגר והרב אליעזר ולדמן, ועד ארגונים כמו רבנים למען זכויות אדם של הרבנים הרפורמים דוד פורמן ואריק אשרמן, נשות הכותל ופעילים מרכזיים בשלום עכשיו. גם את התנועה הפמיניסטית הישראלית קשה להבין בלי השפעתן של דמויות כמו מרשה פרידמן, שייסדה את התנועה לשחרור האישה בישראל והייתה חברת כנסת הלסבית המוצהרת היחידה בתולדות המדינה מטעם רצ, ומרילין ספר, ממייסדות שדולת הנשים בישראל, שעלו לישראל מארה"ב, ולמרות ששמן לא מוכר בכל בית בישראל, השפעתן על החברה הישראלית אדירה.

עולים מארה"ב עומדים מאחורי מפעלים רבים אחרים שמזוהים עם ליברליות, פלורליזם ושיח דתי־חילוני בישראל. ביניהם נמצאים מוסדות התנועה הרפורמית בישראל, מכון הרטמן שמקדם יהדות פלורליסטית, וארגון גשר המקדם שיח דתי־חילוני שהוקם על ידי הרב ד"ר דניאל טרופר, אביו של הפוליטיקאי חילי טרופר. גם מיכה גודמן, שידוע כאינטלקטואל שמשפיע על רבים מהפוליטיקאים בגוש השינוי, בעיקר אלה המצויים במרכז ובימין הרך, הוא בן לזוג הורים אמריקאים, והוא מרבה לנאום, ללמד ולהתראיין באנגלית. בתוך הציונות הדתית, כמעט כל רבני הזרם המתון הם תלמידיו, ותלמידי תלמידיו, של הרב אהרן ליכטנשטיין שעלה מארה"ב ב-1971 — שהיה מזוהה עם תנועת מימד ושלו השפעה גדולה בקרב הקהילות של יוצאי ארה"ב.

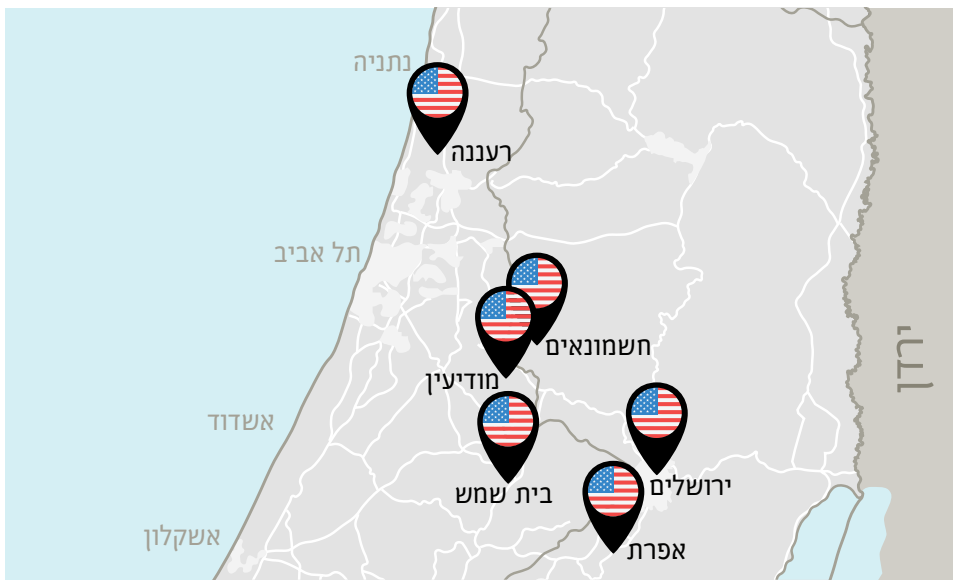
אבל לעולים מארה"ב הייתה גם השפעה קריטית בחוגי הימין. בין הארגונים האלה אפשר לציין את המרכז האקדמי שלם, שריכז סביבו שורה של אקדמאים ימנים־שמרנים; את קרן תקווה שמקדמת בישראל שמרנות פוליטית וכלכלת שוק; את המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה, שעוסק בשאלות מדיניות ואסטרטגיות מזווית ימנית ובראשו עמד דורי גולד; את ההוגה השמרני־לאומי יורם חזוני; ואת פרופ' משה קופל, יו"ר ומייסד פורום קהלת, שכתב את ניירות העמדה עבור ההפיכה המשטרית של יריב לוין והשפיע עמוקות על הלכי הרוח של הממשלה הנוכחית.

Half way Aliyah — ריכוזי עולים אמריקאים בישראל

מושג מוכר בקרב העולים הוא "Half Way Aliyah", חצי עלייה. רבים מהעולים אמנם העתיקו את מרכז חייהם לישראל, אבל הם נשארים בסביבות דוברות אנגלית. כך למשל, בדרום ירושלים, ברעננה ובהתנחלויות חשמונאים ואפרת — עולים מארה"ב יכולים להסתדר כמעט בלי לדעת מילה בעברית

זאב גרשינסקי, נפש בנפש: "ישראל הצטיינה כל השנים בקליטת 'עליית מקלט', אבל היא לא ידעה איך לאכול אנשים שעולים מבחירה. בשנים הראשונות כ-50% מהעולים חזרו למדינות המוצא שלהם". בעבר הפערים הכלכליים בין ישראל לארה"ב היו גדולים בהרבה. כיום, לדבריו, מעל 90% מהעולים נשארים בישראל

מי שקלט בשמחה את האינטלקטואלים הימניים האמריקאים היה בנימין נתניהו, שבעצמו קשור בקשרים עמוקים לארה"ב ולאמריקאיות. אמו של נתניהו, צילה, נולדה בפתח תקווה להורים שעלו ממיניאפוליס, והיא בילתה בארה"ב חלק מילדותה ודיברה אנגלית שוטפת. אביו, בנציון, ניסה לשכנע את זאב ז'בוטינסקי להעביר את מוקד הפעילות של התנועה הרוויזיוניסטית בטענה שארה"ב ולא בריטניה היא המקום שיקבע את עתידה של הציונות. בנציון בילה בארה"ב כשלושה עשורים מחייו, ונתניהו בילה בה חלק ניכר מילדותו.

הקריירה המקצועית והפוליטית של נתניהו שלובה לכל אורכה באמריקאיות: הלימודים ב-MIT, העבודה בחברת הייעוץ BCG והתפקיד ששימש לו כמקפצה אל הפוליטיקה הישראלית — שגריר יש־ראל באו"ם. כשהגיע נתניהו לישראל, הוא כבש את המערכת הפוליטית הרבה בזכות ההילה האמריקאית שהביא איתו ובזכות הקשרים, השיטות, המימון והיוצים שהביא איתו משם — המוכר שבהם הוא ארתור פינקשלטיין, שהיה ידוע בשיטותיו האגרסיביות וב־קמפיין "פרס יחלק את ירושלים" ב-1996.

לאורך השנים, נתניהו מינה עולים מארה"ב לתפקידי מפתח פוליטיים ומדיניים סביבו, בהם מנכ"ל משרד ראש הממשלה אלי גרונר, ראש הסגל ארי הארו, שגרירי ישראל ארה"ב מייקל אורן ויחיאל לייטר, יועצת קשרי החוץ קרוליין גליק, והב־כיר מכולם — רון דרמר. לדברי יונתן, יועץ אסטרטגי אמריקאי־ישראלי שביקש להישאר בעילום שם, "הוא ניפץ עבורם תקרות זכוכית, וקידם את כל החבורה שצמחה אצל דורי גולד במרכז הירושלמי. זאת רשת קשרים שמפרגנת אחד לשני, אמריקאים שממנים אמריקאים".

למרות הבולטות של אינטלקטואלים ימנים בסביבת נתניהו, הסוציולוג חיים וקסמן, פרופסור אמריטוס באוניברסיטת רטגרס ובמרכז האקדמי הרב־תחומי ירושלים, שחקר במשך עשורים את העלייה מארה"ב, מסתייג מזיהויים של העולים מארה"ב דווקא עם הימין. "באופן היסטורי היהודים האמריקאים הזדהו עם הדמוקרטים ולא עם הרפובליקאים. יכול להיות שעכשיו חלק מהעולים תומכים יותר בטראמפ בגלל שהוא נתפס כפרו־ישראלי יותר, אבל באופן בסיסי יהודי ארה"ב הם אנשים בעלי דעות ליברליות, ואני מאמין שזה עדיין מאפיין את רוב מי שעלה לפה".

מלחמה על התדמית של ישראל

הרבה דברים השתנו בישראל בעקבות 7 באוקטובר, גם משהו יסודי בחוויה של העולים מארה"ב. "ממש שמתי לב לשינוי אצל ההורים של אשתי", מספר גל, מ"פ בשריון, צבר, שנשוי לעולה מארה"ב. "במשך שנים הם רק ניסו להשתלב פה בשקט, אבל אחרי 7 באוקטובר הם הבינו שיש להם פה תפקיד. הם פתאום הבינו שהעובדה שהם יודעים אנגלית ויש להם מכרים בארה"ב הם דבר משמעותי, והם כל היום כותבים ברשתות החברתיות ומתעסקים בלתווך למכרים שלהם את מה שקורה פה".

אלישבע, שעלתה מארה"ב בילדותה ושירתה כקצינה בצה"ל, מתארת תהליך דומה אצל הוריה. "מאז תחילת המלחמה, הם מתעסקים בלי סוף בגיוס תרומות מארה"ב. גם בעלי וגם גיסי משרתים במילואים, והם כל הזמן מפעילים מכרים שלהם בארה"ב כדי לגייס כסף ליחידות שלהם".

גל ואלישבע מתארים חוויות שנוגעות לאנשים פרטיים, אבל בכל הנוגע לאנשי ציבור השינוי היה בולט עוד יותר. כבר מהרגעים הראשונים, 7 באוקטובר לא היה רק אירוע ישראלי מקומי: היה ברור שמדובר באירוע בעל השלכות גלובליות. הפוטנציאל להתלקחותה של מלחמה אזורית, המחאות שפרצו בקמפוסים ברחבי העולם, החשש מהתלקחות בקרב קהילות מוסלמיות באירופה ובארה"ב וההשפלה הפומבית שספגה בת ברית אסטרטגית של ארה"ב — הפכו את המלחמה לאירוע ישראלי־אמריקאי.

המשך בעמוד הבא

הפגנה בפילדלפיה מול ביתו של המיליארדר היהודי ארתור דנצ'יק, שתרם כסף לפורום קהלת. השפעה קריטית בחוגי הימין צילום: רותם אלינב

המשך מהעמוד הקודם

כאן, לעולים מארה"ב נוצר תפקיד חשוב: תיווך בין הישראלים לארה"ב. יהודים ילידי ארה"ב ישבו משני צדי השולחן בשיחות תיאום ישראליות־אמריקאיות: מהצד הישראלי רון דרמר, מייקל אייזנברג, ויחיאל לייטר; ומהצד האמריקאי עמוס הוכשטיין ואנתוני בלינקן, ובהמשך ג'ארד קושנר וסטיב וויטקוף, כולם יהודים ילידי החוף המזרחי.

במקביל למלחמה בשדה הקרב, התנהלה מלחמה בנוגע לתדמיתה של ישראל בעולם. "העולים מארה"ב והילדים שלהם הם מי שהחזיקו את החזית הזאת", מספרת אורלי, פעילה בתחום. "זאת לא רק השליטה באנגלית, יש פה גם עניין עמוק של הבנה תרבותית, ושל יכולת לתווך את מה שקורה פה לעולם. רוב הימנים הלא אמריקאים עושים לנו פדיחות בעולם, והישראלים הליברלים חושבים שהם בדיוק כמו אמריקאים ליברלים, והם עיוורים לחלוטין להבדלים התרבותיים, כמו רגישות לתקינות פוליטית ולענייני מגדר. העולים מארה"ב, לעומת זאת, חיים בין עולמות, והם יודעים לתווך את דעתם גם למישהו שמחזיק בעמדות שונות משלהם".

גם מי שהסתמן תקופה ארוכה כאלטרנטיבה של גוש השינוי לנתניהו, נפתלי בנט, הרבה להתראיין באנגלית צחה לערוצי טלוויזיה אמריקאיים. גם הוא דובר אנגלית מבית, בנם של שני עולים מסן פרנסיסקו.

יחס אוהד במיוחד

פעילות ציונית באמריקה, ועלייה של יחידים מארה"ב לישראל, הייתה קיימת עוד מהימים שלפני קום המדינה. הנרייטה סאלה, גרשון אגרון, יהודה לייב מאגנס, וכמובן גולדה מאיר היו כולם דמויות ציוניות משמעותיות שעלו לישראל מארה"ב עוד לפני 1948. אבל בעוד שיהודי ארה"ב תרמו למפעל הציוני כסף רב, העלייה מארה"ב לישראל הייתה עד שנות ה־60 בעיקר אנקדוטלית.

המפנה חל ב־1967. ישראל הקטנה רשמה ניצחון צבאי היסטורי על אויביה, וזכתה להערצתם של רבים מקרב היהודים האמריקאים. שינוי נוסף שחל באותה שנה היה ביורוקרטי בעיקרו, אבל משפיע לא פחות. "העלייה האמריקאית החלה להיות דבר רציני אחרי 1967 לא רק בגלל מלחמת ששת הימים", מסביר הסוציולוג וקסמן, "אלא גם בגלל שינוי בחוק האמריקאי שאיפשר לאמריקאים לעלות לישראל ולשמור את אזרחותם האמריקאית".

1967־1973 היו שנים ברוכות לעלייה האמריקאית לישראל, ולאחר מלחמת יום הכיפורים זרם העלייה התמתן קלות, אך התמיד ביציבותו. "העלייה מצפון אמריקה אינה עלייה של מצוקה או של פליטות, והיא לא התרחשה בבת אחת בעקבות אירוע גדול", אומרת פרופ' קארין אמית, חוקרת במרכז להגירה ושילוב חברתי במרכז האקדמי רופין, וממלאת מקום נשיאת המרכז.

אמית בוחנת במחקריה גם את היחס שלו זוכים בישראל עולים ממדינות שונות. העולים מארה"ב, היא אומרת, זוכים ליחס אוהד במיוחד. "הם נתפסים כאוכלוסייה שתורמת לכלכלה ולביטחון, ובאופן כללי יש להם דימוי חיובי. למשל, כששואלים ישראלים 'מי תרצה שיהיה שכן שלך?', הם מקבלים את הציונים הכי גבוהים, גם בהשוואה לעולים ממדינות מערביות אחרות". היחס החיובי לעלייה האמריקאית מתבטא גם במאמצים של ארגונים אזרחיים ושל המדינה, "לייבא" לישראל אוכלוסייה יהודית אמידה ומשכילה, בעיקר של בעלי מקצועות נדרשים, ובמיוחד רופאים.

ארגון נפש בנפש, מלכ"ר הפועל יחד עם המדינה, מופקד על המאמצים האלה החל מראשית שנות ה־2000. "העולים מארה"ב נתפסים בישראל כאוכלוסייה חזקה, ובצדק, אבל זה לא משנה את העובדה שעלייה — ובעצם כל הגירה — היא גם אירוע טראומטי", אומר זאב גרשינסקי, סמנכ"ל נפש בנפש.

גרשינסקי, שהוריו עלו מארה"ב בשנות ה־70, מעיד על קשיי העלייה גם על סמך החוויה של משפחתו: "כשההורים שלי עלו לפה מארה"ב, היו להם חוויות קשות של התמודדות עם הביורוקרטיה. כשהם נחתו בנתב"ג, הם הסתובבו בשדה במשך כמה שעות כי הם לא ידעו לאן ללכת. זו הייתה החוויה של רבים מהעולים", הוא מספר. "ישראל הצטיינה כל השנים בקליטת 'עליית מקלט', אבל לא ידעה איך לאכול אנשים שעולים מבחירה. בשנים הראשונות כ־50% מהעולים חזרו למדינות המוצא שלהם".

בשנות העלייה הראשונות, גם הפערים הכלכליים בין ישראל לארה"ב היו גדולים בהרבה מהיום, ואינטרנט ולפעמים אפילו טלפון לא עמדו לשירות העולים. כיום, על פי נתוני נפש בנפש, מעל 90% מהעולים נשארים בישראל.

> הוריו של הירש, ג'ון וריצ'ל, יצאו למסע חובק עולם להשבתו. הסיפור הישראלי־אמריקאי שלהם דיבר אל רבים ברחבי העולם. הם פגשו ראשי מדינות, התראיינו לכלי התקשורת המובילים בארה"ב, ונאמו בוועידת המפלגה הדמוקרטית. רייצ'ל נבחרה לאחת מ־100 האנשים המשפיעים בעולם של מגזין Time

מושג מוכר בקרב העולים מארה"ב לישראל הוא "Half Way Aliyah", חצי עלייה. המושג מכוון לכך שרבים מהעולים אמנם העתיקו את מרכז חייהם לישראל, אבל הם נשארים בסביבות מגורים שהן דוברות אנגלית במובהק. בשכונות דרום ירושלים וברעננה, בבית שמש ובמודיעין, ובהתנחלויות חשמונאים ואפרת — עולים מארה"ב יכולים להסתדר כמעט בלי לדעת מילה בעברית.

"רב של אחד מבתי הכנסת באזור סיפר לי איך עולים מארה"ב מחליטים איפה לגור", מספר אל־עד גולדנברג, מנכ"ל מתנ"ס בקעה רבתי שנמצא בשכונת בקעה בירושלים, "הם רואים איפה נמצא אחד מבתי הכנסת של האמריקאים ומחפשים במפה ברדיוס שסביבם. אנשים מחפשים לגור ליד מי שדומה להם, בטח בארץ חדשה". במתנ"ס מתרגמים כיום כל פרסום שיוצא גם לאנגלית, ומפעילים שורה של פעילויות, סיורים ואירועים בשפה האנגלית. בשכונה מתקיים גם חוג בייסבול ובו משתתפים עשרות ילדים, רובם ככולם עולים מארה"ב או ילדי עולים, ופועלים כמה וכמה גני ילדים דוברי אנגלית.

"מכיוון שזו עלייה מבחירה העולים לא מחפשים לנתק את הקשר עם ארה"ב, הם לא עזבו 'בטריקת דלת', והם מקפידים לשמור על קשר עם משפחה וחברים שנשארו שם ולנסוע לבקר", אומר גרשינסקי. "יש גם קשרים תעסוקתיים ענפים, ורבים מהעולים ממשיכים להחזיק בעבודה בארה"ב שבה הם עובדים מרחוק".

וול סטריט פינת רוטשילד

העלייה מארה"ב חשובה מבחינה כלכלית לא רק מפני שהיא מביאה אוכלוסייה חזקה ומשכילה, אלא מפני שהעולם מביאים איתם קשרים שפתיים, חברתיים ותרבותיים למעצמה הכלכלית החשובה בעולם.

"לאורך השנים שמנו לב למשהו מעניין", מספר גרשינסקי. "אנחנו רואים הרבה מאוד אמריקאים שעולים לישראל ומשתלבים בהייטק. הרוב ממלאים תפקידי שיווק, פיתוח עסקי, וכתיבה טכנית. אפילו אנשים שעלו לפה אחרי שבארה"ב היו מורים, משתלבים פה בתפקידי מכירות בהייטק. העולים מארה"ב סיפקו להייטק הישראלי את מה שהוא היה צריך כדי להיפתח לשוק הגלובלי".

"אם תסתכל על המייסדים של סטארט־אפים ועל מנכ"לים של חברות, כמעט לא תמצא אמריקאים", מספר דובי, איש פיננסים אמריקאי מרעננה, שביקש להתראיין בעילום שם. "אבל אם אתה מסתכל על תעשיית ההון סיכון, או על בעלי המניות של החברות, תראה שם נציגות מאוד מכובדת של משפחות שהגיעו מארה"ב".

אחת מנקודות הציון המשמעותיות בהקשר זה היא הקמת קרן ההון סיכון Jerusalem Global Ventures ב־1999 על ידי היזם שלמה קליש, שבין הצלחותיה הבולטות השקעות בחברת גלילאו ובמלאנוקס. קליש, טייס קרב יליד חיפה, טס לאחר השירות הצבאי ללמוד ב־MIT והחל להתקרב שם לחסידות חב"ד. "כשקליש חזר לארץ הוא החליט שהוא מקים פה קרן הון סיכון, ושמה שהוא צריך כדי להצליח זה להעסיק חבורה של יהודים אמריקאים בוגרי ליגת הקיסוס (האוניברסיטאות המובילות בארה"ב; א"ש). רבים מאנשי ההון סיכון האמריקאים־ישראלים שאחר כך תרמו לביסוס התעשייה עברו אצלו בקרן ומשם המשיכו למיזמים נוספים".

נפתלי בנט מתראיין ל־CNN. גם הוא דובר אנגלית מבית צילום מסך מתוך ערוץ היוטיוב של נפתלי בנט

המשך בעמוד הבא

המשך מהעמוד הקודם

אחד מהם היה צעיר שעלה מארה"ב בשם מייקל אייזנברג, שמונה לסגנו של קאליש לענייני השקעות. אייזנברג הצטרף באותה תקופה גם כשותף לקרן נו־ספת — Israel Seed Partners. בקרן היו ארבעה שותפים, עולים אורתודוקסים מודרניים מארצות דו־ברות אנגלית: ג'ונתן מדווד, אלן פלד, ניל כהן ומייקל אייזנברג. "מכנים אותנו 'המאפיה האורתודוקסית'", אמר אז מדווד בריאיון ל"גלובס". כל הארבעה המשיכו להיות פעילים בסצנת הטק הישראלית, ותרמו ליכו־לתן של חברות ישראליות לפרוץ אל השוק הגלובלי.

"התרומה האמיתית של האנשים האלה היא לא ההון שהם הביאו איתם, אלא הקשרים והחברות שהם הביאו", מסביר דובי, ומונה כמה דוגמאות לעולים מארה"ב שהביאו איתם חברות גלובליות לישראל, בהן עלייתו לישראל של משקיע ההון סיכון סקוט טובין מקרן ההון סיכון Battery Ventures, שפתחה בסמוך לעלייתו את הסניף הראשון של הקרן מחוץ לארה"ב. דוגמה נוספת היא עלייתו לישראל של ג'ונתן קולודני, שפתח וניהל את הסניף הראשון של חברת הייעוץ מקינזי בישראל. "כשקולודני פתח את הסניף פה, ישראל הייתה שוק של כ־7 מיליון איש. כשפות־חים פה סניף של מקינזי, זה שם את תל אביב בשורה אחת עם ערים כמו מילאנו וברלין. בלי ההגעה של קולודני אני בספק אם מקינזי היו פותחים פה משרד".

אם האנשים האלה כה משמעותיים להתפתחות הכלכלה הישראלית, מדוע רוב הישראלים לא מכי־רים אותם? לדברי דובי, "רבים מהאנשים האלה מגי־עים מכסף ישן, והם שונאים יחסי ציבור. הם ציונים ורוצים שהילדים שלהם ישתלבו פה, ילמדו בבתי ספר ישראליים רגילים וישרתו במגלן — ואתה לא תדע שאבא שלהם תרם בניין לבר־אילן או מחלקה בש־ערי צדק. הם גם ברובם הגדול לא אנשים פוליטיים, אלא אנשי עסקים שרוצים לעשות הון ולשמר הון".

העולים מארה"ב גם ניסחו ומיתגו את הסיפור של ישראל סביב אותה חדשנות. שאול (סול) זינגר, אחד משני מחברי רב המכר "Start-Up Nation", מספר: "הרעיון הגיע מגיסי, דן סינור, כשלמד לתואר שני בבית הספר למינהל עסקים בהרווארד. הוא הביא איתו משלחת של סטודנטים לישראל. כולם מאוד התלהבו ממה שהם ראו פה, וביקשו לקרוא ספר על החדשנות הישראלית — אבל לא מצאנו משהו מתאים לתת להם".

הספר מתאר במבט אוהד, כמעט מאוהב, את הת־פתחותה של תעשיית הסטארט־אפ בישראל. טענתו המרכזית היא שצמיחתה של התעשייה הזו נובעת מתכונות תרבותיות אינהרנטיות לישראליות, כמו משימתיות, מגויסות, חוצפה ואלתור.

הספר נהפך במהרה לרב־מכר. "העניין היה נר־חב מאוד. אני לא חושב שיש יהודי אחד בארה"ב שאין לו עותק של הספר בבית", אומר זינגר. "אבל מה שהיה יותר מעניין הוא שהאליטות בהרבה מדי־נות קראו את הספר, כולל במדינות שלא אוהדות את ישראל. יכולת להגיע לעיר שידועה כאנטי־ישרא־לית ואנשים היו מאזינים בעניין להרצאה על החדש־נות בישראל. זה כאילו שהיו להם שני אזורים במוח: אחד עם דעות על הסכסוך, ואחד שרצה לדעת איך מחקים את ההייטק הישראלי".

הספר היה לחידוש לא רק בקרב יהודי התפוצות או בקידי ממשל העוסקים בחדשנות במדינות שו־נות, אלא גם בישראל. המושג "Start-Up Nation", שטבעו זינגר וסינור, נהפך למושג שדרכו הישראלים מספרים את הסיפור של עצמם. אפילו מדור הטכ־נולוגיה של עיתון זה קרוי TechNation, ברפרנס למושג שנטבע בספר.

"מגזר הטק בישראל בכלל לא ידע שהוא סטא־רט־אפ ניישן", אומר זינגר. "הם לא הבינו שמה שהם עושים הוא מיוחד, ורובם בכלל לא חיו אף פעם מחוץ לישראל. הם חשבו שזה מובן מאליו, והם בטח ובטח לא הבינו מה הסיבות שגורמות לדבר הזה לה־תהוות. זה היה כמעט בלתי־אפשרי למישהו שהוא לא מארה"ב לכתוב ספר כזה. אמנם יש דברים שא־ני לא מבין כי לא נולדתי פה, אבל ידעתי מספיק כדי לתרגם את הסיפור הישראלי, וכמו תמיד בתר־גום — אתה מעדיף לתרגם לשפת האם שלך, ואצלי זה אומר שיותר קל לי לתרגם את הסיפור הישראלי לארה"ב מאשר להפך".

אימון בייסבול בשכונת בקעה, ירושלים. "אנשים מחפשים לגור ליד מי שדומה להם, בטח בארץ חדשה" צילום: איתי כהן

זינגר פרסם עם סינור ספר נוסף שמהלל את היש־ראליות, The Genius of Israel, שיצא לאור בתזמון לא אידיאלי — חודש לאחר 7 באוקטובר. אבל זינ־גר לא ראה באסון הפרכה להתאהבות שלו בישראל. "לפעמים אנשים שואלים אותי 'למה עלית לישראל?', ואני אומר להם: זה לא רק כי זו מדינה יהודית. זה באמת המקום שרצינו שהילדים שלנו יגדלו בו. ומתי זה הכי בלט לי? כשראיתי את הבנות שלי מתגייסות במקום ללכת לקולג'. ראיתי אותן גדלות. במקום הנ־רקיסיזם של הקולג'ים, הן עוברות חוויה של אתגרים אמיתיים ואחריות. אז באמת ידעתי שעשינו החלטה נכונה". זינגר מודע היטב גם למחירים של החיים בי־שראל ושל השירות הצבאי — אחיו הגדול, סגן אל־כס זינגר, נפל בלבנון ב־1987.

"רון דרמר הוא לא ישראלי בעומק"

מלחמת 7 באוקטובר הבליטה את מקומם והשפע־תם של העולים מארה"ב בחברה הישראלית וביחסי החוץ שלה גם מהזווית הטרגית: 12 מבין החטופים היו בעלי אזרחות אמריקאית, מה שהיווה זרז משמ־עותי למעורבות אמריקאית במלחמה; ומספר דו־ספ־רתי של אזרחים וחיילים שעלו מארה"ב, או שנולדו בארץ לעולים מארה"ב, נפלו במלחמה. בהם גם משה לייטר, בנו של יחיאל לייטר, שגריר ישראל בארה"ב, שגם בנו השני נריה נפצע אנושות שלשום בפיגוע.

מאבק להשבתו של אחד החטופים זכה לתהודה תקשורתית יוצאת דופן — המאבק להשבתו של הירש גולדברג־פולין. הוריו של הירש, ג'ון ורייצ'ל, יצאו למסע חובק עולם להשבתו. הרהיטות והסיפור היש־ראלי־אמריקאי שלהם דיבר אל רבים ברחבי העולם. ההורים נהפכו לגיבורים טרגיים בעל־כורחם, פגשו שועי עולם וראשי מדינות, התראיינו לכלי התקשו־רת המובילים בארה"ב, ונאמו בוועידת המפלגה הד־מוקרטית. רייצ'ל גולדברג־פולין נבחרה באותה שנה לאחת מ־100 האנשים המשפיעים בעולם של מגזין Time. כשבוע לאחר שההורים נאמו בוועידה הדמו־קרטית, מחבלי חמאס רצחו את הירש, וגופתו חולצה והושבה לקבורה בישראל. רייצ'ל המשיכה בפעילו־תה למען שאר החטופים, הספר שכתבה התברג בפס־גת רשימת רבי המכר של "ניו יורק טיימס", וגם כיום היא מוזמנת תדירות לדבר ולהרצות בפורומים שונים כשהיא מייצגת קול של ישראליות ליברלית שמפיחה תקווה בציבורים רחבים ביהדות ארה"ב.

אבל הבולטות של העולים האמריקאים בקרב מק־בלי ההחלטות לא נעלמה מעיניהם של המבקרים. דרמר, האיש החזק ביותר בסביבת נתניהו לאורך המ־לחמה, ספג ביקורת קשה על כך שלמרות שמעולם לא עמד לבחירה אלא מונה אישית על ידי נתניהו, קי־בל לידיו את המפתחות לנכסים האסטרטגיים הר־גישים ביותר — מהיחסים העדינים עם וושינגטון ועד לניהול המשא ומתן לשחרור החטופים. זאת, בזמן שנ־מנע מלהתראיין לכלי תקשורת ישראליים ולתת דין וחשבון לציבור בישראל לאורך כל התקופה כמעט.

> שאול זינגר, אחד ממחברי "Start-Up Nation": "מגזר הטק בישראל בכלל לא ידע שהוא סטארט־אפ ניישן. רובם בכלל לא חיו אף פעם מחוץ לישראל. הם חשבו שזה מובן מאליו, והם בטח ובטח לא הבינו מה הסיבות שגורמות לדבר הזה להתהוות. זה היה כמעט בלתי־אפשרי למישהו שהוא לא מארה"ב לכתוב ספר כזה"

"רון דרמר הוא בחור תרבותי, מנומס ונעים הלי־כות, אבל הוא לא ישראלי בעומק", הטיח אמנון אב־רמוביץ' בדרמר בשידור בערוץ 12. "החוויה הבסיסית שלו אינה ישראלית. אני לא חושב שהוא יודע מה ההבדל בין אריק איינשטיין לזוהר ארגוב או בין שו־שנה דמארי לחוה אלברשטיין". היה זה רגע של הת־נגשות בין שתי אליטות שעל פי רוב דווקא מלאות בהערכה הדדית. רבים מבין העולים מארה"ב, גם אלה שלא רואים דברים עין בעין עם דרמר, ראו בדבריו של אברמוביץ' עלבון צורב. אברמוביץ', הקיבוצניק מניר עם, המעוטר בצל"ש הרמטכ"ל על גבורתו במ־לחמת יום הכיפורים, הוא בדיוק החומר שהם הערי־צו עם הגעתם לישראל.

אבל המתח היה לא רק בין ציבורים שונים בישראל, אלא גם התקיים בתוך קהילת העולים האמריקאים עצמה. חמש דקות הליכה מפרידות בין בית הכנסת שבו מתפללת משפחת גולדברג־פולין לבין ביתו של דרמר בשכונת בקעה בירו־שלים. הרחובות שסבבו את ביתו של דרמר מלאו בשלטים — בעברית ובאנגלית — הקוראים להש־בת החטופים, ובתמונות של הירש, לצד הכיתוב באנגלית Free Hersh.

ב־9 בספטמבר 2025 נעמד בפתח ביתו של דר־מר הרב מישאל ציון, רב אמריקאי ליברלי הגר בש־כנות אליו, ובידו מגפון: "השר דרמר, אני שכן שלך", אמר ציון במגפון באנגלית, "זו שכונה שקטה ואנחנו משתדלים לא לעשות יותר מדי רעש בשכונה הזאת, אבל זה לא זמן להיות שקט", ומשם המשיך לנסות לד־בר על לבו של דרמר כדי שיפעל לשחרור החטופים.

כחודש לאחר מכן, אכן נחתמה עסקה לשחרור כלל החטופים וכחודשיים לאחר מכן הגיש דרמר מכתב פרישה מתפקידו כשר לנושאים אסטרטגיים.

עוד מיליון עולים משכילים

רבים בישראל, מפוליטיקאים, דרך כלכלנים ועד לק־בלנים, מייחלים לעוד עלייה גדולה וחזקה של מיליון יהודים משכילים לישראל, שתיתן למדינה בוסט כל־כלי ודמוגרפי הדומה לזה שהמדינה זכתה לו עם הע־לייה הרוסית בשנות ה־90. הפעם, הם מקווים, יבואו מיליון עולים מארה"ב. "אני חייב להודות שאני שו־מע הרבה מאוד את הדיבורים האלה, אבל כמי שעוקב הרבה שנים אחרי הנתונים אני יכול להגיד שאנח־נו לפחות עוד לא רואים משהו שמעיד שזה הכיוון", אומר וקסמן, "נראה אם עכשיו משהו ישתנה בגלל בחירתו של זוהרן ממדאני לראשות עיריית ניו יורק".

גרשינסקי דווקא טוען שמאז 7 באוקטובר יש עלייה של כ־30% בפניות שבהן מטפלת נפש בנפש. אבל לט־ענתו, כששואלים את המבקשים לעלות למה הם רוצים לעלות, פחות מ־5% מציינים את האנטישמיות כסיבה העיקרית. זאת, בתקופה שגם בשמאל וגם בימין הר־פובליקאי הולכים ומתגברים קולות אנטי־ישראליים, ושמספר התקריות האנטישמיות בארה"ב עלה בחדות.

"האנטישמיות היא עדיין לא סיבה ראשית, אבל אני חושב שאצל הרבה מהם זה משהו שמשחק תפ־קיד באחורי הראש", אומר גרשינסקי. "אני חושב שהם מעדיפים לעלות מבחירה, ולא לחכות לרגע שבו אולי יצטרכו לעלות מאין ברירה". ●

Accessible Document